

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden küldemény a szerkesztőség czíme alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona). HIRDETÉSEK DÍJA: *Enn a lapban* egész oldal 8 frt, féloldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a lapokon* egész oldal 4 frt, $\frac{1}{2}$ oldal 2 frt, $\frac{1}{4}$ oldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik. Bélyeg-díj minden hirdetésnél külön 30 kr. Egyes szám ára 15 kr.

A kiadóhivatal

kezelője RÓZSA SÁNDOR főiskolai háznagy, kinek nevére intézendő a lap minden anyagi dolgára s a hirdetésekre vonatkozó küldemény.

A hittanhallgatók tanítóképesítése.

Nagy és váratlan meglepetés érte a tiszántúli egyházkerület e héten lefolyt közgyűlése első napi tárgyalásán jelenvolt theologiai és tanítóképezdei tanárokat. Ez a nagy és váratlan meglepetés pedig abban állott, hogy a főtiszteletű közgyűlés rövid tárgyalás után eltörölte a hittanhallgatóknak tanítóképesítési vizsgára való további köteleztetését.

És ez a meglepetés örvendetes volt a hittanhallgatókra, kiknek körében mintegy villámszárnnyon repült át a hír, hogy *nincsen többé tanítóképesítési vizsga!*

Vegyük szemlélőre pár rövid sorban e kérdést s az újabb határozathozatal értékét próbáljuk meg teljes tárgyilagossággal megállapítani.

A hittanhallgatóknak tanítóképesítési vizsgálatra való köteleztetését két dologgal lehetett indokolni.

Először azzal, hogy úgy polgári, mint egyházi törvényeink szerint is a felekezeti iskoláknak mindig a lelkész a felügyelője.

Egészen logikus kíváncsi volt tehát egyházkerületünk, hogy tegyenek tanítói vizsgálatot az ő leendő lelkészei, mert ha kezükben lesz a tanítói diploma, nagyobb biztossággal léphetnek föl esetleg tanítóik helytelen nevelés-oktatási eljárása, tévedései ellen. Bizonyára nagyobb súlya van bárkivel is szemben annak, ki a magáé mellett ezen embernek diplomájával is bír, mintha, bár magasabb tanultsággal is, ilyen oklevélnek nincsen birtokában.

De másodsor és főleg azzal lehetett indokolni a hittanhallgatóknak tanítóképesítési vizsgálatra való köteleztetését, mert nagyon sok a mi egyházunkban a lelkész-tanítói állás, a melyekhez csakugyan két diploma kell: a lelkészi és a tanítói.

Egészen helyesen gondolkozott tehát egyházkerületünk, midőn azon föltevésből indulva ki, hogy egyik hittanhallgató sem tudva, mi jövő vár reá egyházi pályáján, hogy vajjon valamelyik nagy ekklezsia lelkésze leszen-e, vagy a lévitaság nehéz kenyérét kellend ennie: még a theologiai tanfolyam idején minden hittanhallgatóval le akarta tétetni és néhány éven át tényleg le is tétette a tanítóképesítési vizsgálatot, mint a melynek az ifjúkorban kétségkívül könnyebb megfelelni, mint a későbbi férfikor idején, mikor a nehéz kenyérkereset gondjai között elmúltanak már az ábrándok, oda lett a tanulni vágyó szorgalom, mikor az élet terhe nagyon is elvonja a lélek gondolatait a tankönyvek betűitől.

Ez a dolognak az egyik oldala.

De van annak másik oldala is.

Bizonyos dolog az, hogy a theologiai ifjúság között nem volt az egyházkerületnek népszerűtlenebb intézkedése, mint az ő kényszerített tanítóképesítési vizsgálata.

Tagadhatatlan az is, hogy az ifjúságnak elégtelenségét csaknem szándékosan szították hírlapi cikkekben, beszélgetéseik között egyesek, kiknek ezen intézkedés nem tetszett.

Igy a hittanhallgatók közül többen nem is vették kellő lelkiösmeretességgel — a mi nagyon rosszul tettek — e vizsgálatot, nem készültek el arra, s ha elbuktak: keserűségök csak nőtt, elkedvetlenültek a lelkészi pálya iránt, mint a melyhez tehát két diploma kellett, s ezen elkedvetlenülésnek csak az egyház, a mi egyházunk vallhatta kárát.

És ez nagyon, de nagyon erősen számbaveendő körülmény volt, annyival is inkább, mert némelyek a hittanhallgatók létszámának évről-évre való fokozatos fogyatkozását, mint egyik főokban, a tanítóképesítési vizsgára való köteleztetésben vélték föltalálni.

Ezen néhány igénytelen sor írója egészen őszintán bevallja, a mit különben is elég sokan tudnak, hogy ő először föltétlen barátja volt a hittanhallgatók ezen vizsgálatra való köteleztetésének, de látván a folytonos kedvezőtlen eredményt, neki is elment attól a kedve.

Egybeállítva a mérleg két különböző serpenyőjén levő indokokat, nem habozom kimondani, hogy részemről örömmel üdvözlöm főtiszteletű egyházkerületi közgyűlésünknek újabb határozatát.

Ugy látszik, hasznára fog az válni a jövő lelkészi generációk legelső sorban tekintetbe veendő magasabb érdekeinek.

Csiky Lajos.

TANÜGY.

A nőképzés egy ága.

Ne sajnálja senki tőlem, ha a *nőképzés* nevében helyet kérek itt néhány soraimnak. E becses lapnak sok gyermekkel és gonddal küzködő olvasói bizony hasznát vehetik. Nemcsak a tiszteletes és tanító urak, hanem a tiszteletes és tanítóné asszonyok és kisasszonyok is jól teszik, ha figyelmükre méltatják e cikkben foglaltakat. Hisz voltaképen nekik és ő érettek vannak azok irva.

Évről-évre nagyobb tért foglalnak el nőink a társadalom különböző munkaköreiben. Bizony nem passzióból, mert a nő a belső, családi életre van teremtve, hanem kényszerűségből. Ráviszi őket a megélhetés szüksége. E jelenség fölött lehet élcelődni, a mit nap-nap mellett meg is tesznek igen sokan, de nagy fontosságát eltagadni nem lehet. Hál' Istennek, megértünk már arra, hogy nem tagadjuk meg sem a jogot, sem a becsülést a nőtől, ha

ő a ház küszöbét átlépve világi zajban tartja fenn magát talán mindhaláláig, talán addig, míg boldog családi élet alkotására el nem hivatik. Ez a hanyatló század egyik vívmánya.

De megértünk annak a belátására is, hogy igen jó, ha a nő ismerete nem pusztán a főzőkanál és a varró-tűig terjed. Ma ez a belátás milliók boldogságát, ennek hiánya ellenben ezrek meg ezrek boldogtalanságát képezi.

Szóval a nők lelkes volta, s egyénisége mind jobban előtérbe lép, a mi több irányú s magas fokú képzettségük mellett nagyon természetes. Kiképzetetésükre ujabban számos minden rendű és rangú iskola emelkedik. E tekintetben hazánk sem akar elmaradni a többi országoktól. Bár nincsenek is leánygimnáziumaink, mint pl. Oroszországban, a hol *Géresi* előadása szerint a fejlődő leánykák görögül szavalgatják Odysseus élményeit, de vannak a nőknek szellemét és kezét egyaránt képező intézeteink, tehát úgy az ismeretek megszerzésére, mint a házi iparban való előhaladásra szolgáló iskoláink. Egy ily utóbbiról némi képet rajzolni s reá a közérdeklődést felhívni célja jelen soraimnak.

A Debreczeni Jótékony Nőegylet két évvel ezelőtt arra a nagy lépésre határozta el magát, hogy aegise alatt egy *nőipariskolát* létesít. A szót tett, a tervet valóság követte. Az intézet 1893. nov. 26-án négy tanerővel megnyitott a Nőegylet árvaházának termeiben, melyeket ideiglenesen készséggel bocsátott az iskola rendelkezésére. Ezzel az „iskolák városa,” mint a hogy Debreczent nem hiúságból, de méltán nevezni szeretjük, ismét egy oly intézettel gyarapodott, aminő Budapesten kívül az országban csak Szegeden és Kolozsvárt van. Mert ez nem nőipar-tanműhely, hanem ezt megelőző olynemű intézet, mely kezűgyesség, ízlés és széperzék elsajátítása mellett elméletileg is előkészíti a növendékeket a munka-tanítónői vizsgálatra. Jelenleg két növendéke szándékozik a diplomát Budapesten megszerezni s ily módon magának megélhetést és tisztas társadalmi állást biztosítani.

Ezt a nőipartanműhely növendékei nem tehetik,

✠ TÁRCZA. ✠

Úti emlékek.

— A magyar tanárok olaszországi tanulmány-útjából. —

(Folyt. és vége.)

A Severus ívével egy irányban ugyancsak balra látható még a Konstantintól állított s az egész birodalom ideális központját mutató „umbilicus Romae” alapja, valamint közel ehez az Augustus által Kr. e. 28-ban felállított Milliarium aureum, az aranyozott mértföldmutató romjai, honnan a római birodalom összes útai kiindultak. E romok háta megett igen jó karban levő kövezet vezet a Saturnus-templom magas alépitményen nyugvó 8 granit-oszlopa felé, hol az út kétfelé ágazik, balra a vicus jugarius vonul felfelé a Saturnus-templom és a Basilica Julia között, jobbra pedig szintén a Saturnus-templom hosszában a clivus capitolinus, a diadalmenetek útja vezet fel a capitoliumra. A Saturnus-templom a forum környékének legrégebb emléke s eredete még 497-be Kr. e. Sempronius és Minucius consulok korába nyúlik vissza s a legrégebb idők óta itt őrizték az állami kincstárt (Aerarium publicum). Kr. e. 44-ben Horatius barátja Manatius Plancus restauráltatta. Az nban jelenlegi felirata, mely a 8 oszlop felett álló gerendázaton olvasható: „Senatus populusque Romanus incendiv consumptum

restitutum”, még ennél is későbbi és meglehetősen hanyag s elsietett ízléstelen javításra mutat, a mennyiben nemcsak az oszlopok különféle stíliiek, hanem még három közülök fővel is lefele van fordítva.

A Saturnus templomától a forum északkeleti sarkáig egy hidszerű magas keresztút vágja át a forumi ásatások színterét s a kisebb elvágott, mélyen fekvő terület, melynek hátterét a köztársaság idejében épített Tabularium (birodalmi levéltár) falain emelkedő s már a capitoliumon álló római városház alkotja, vasrostélylyal van elzárva s a rajta levő érdekes romokat csak az összekötő hidról szemlélhetjük.

A Saturnus temploma mellett a hidon túl a Dii consentes (12 isten) porticusának 9 oszlopos csarnoka támaszkodik a Tabularium falaihoz. Ez antik épületről már Varro említi, hogy a 12 isten, mint „consentes”, azaz az istenek legfőbb tanácsa, aranyozott szobrokban álltak a forumon. Egy ott talált felirat szerint Vettius Praetextatus városi praefectus Julián császár alatt Kr. u. 367-ben fényesen restauráltatta. Alól 7 kis sötét terem látható, melyeknek rendeltetése ki nem deríthető.

E porticustól jobbra Vespasian híres templomának alépitményeit s rajtok három gyönyörű karrarai márvány korinthusi oszlopot látunk emelkedni. A 15 méter magas oszlopok díszes gerendázatán a felíratból csak e szavak olvashatók: *estituer*. Ez oszlopoktól jobbra a köztársaság híres épülete, a Concordia-templom emelkedett, melyből

hacsak ismereteik gyarapítása végett a budapesti munkatanítónőképző intézetbe nem lépnek. Ha ezt nem cselekszik, csak mint házvezetőnők vagy varrónők találhatnak alkalmazást.

A debreczeni nőipariskolába ellenben oly intelligens leányok járnak, kiknek ambíciójuk a tanítónői állásig, vagy ha arra kényszerülve nincsenek, varrás, szabás, hímzésben, általában minden kézi munkában és rajzban a lehető legnagyobb ügyesség elsajátításáig s ízlésüknek az aesthetikai nuance-ig való kiműveltségéig terjed.

Ez iskolának tehát, a szerint a mint növendékei önállóságra vergődni vagy megszerzett ügyességüket a ház, a család javára értékesíteni kívánják, szervezetében határozottan körvonalozott kettős célja van, u. m. 1. női munkaüzletek önálló vezetésére, esetleg munkatanítónői állásokra — a vizsgálatnak Budapesten leendő letévése után — képesíteni; 2. a családi körben foglalkozó nőknek a különböző női munkák készítésében alapos képzést nyújtani.

Ily intézet nem pusztán Debreczennek, hanem egy nagy vidéknek van alapítva. Egy nagy vidék úri családjainak, a pap-, meg a tanítókisasszonyoknak, a kik itt akár, mint ideiglenes növendékek, néhány hónap alatt a háznál szükséges kézimunkákat gyönyörűen elsajátítják, akár, mint rendes tanulók önálló állás elnyeréséhez küzdik fel magukat. A legelőkelőbb családok gyermekeitől az egyszerű polgárig, valamennyien örömmel járnak ez intézetbe, s a gróf comtesse ott rajzol és hímez a polgárleány mellett. Rövid két év alatt az iskola a bizalmat maga iránt fölkelte s egyúttal meg is szilárdította.

De nem is lehet azt nem szeretni annak, a ki látta. Szébbnél-szebb vegyes- és díszmunkák, miket a jó ég győzne elszámolni, gyönyörködtetik a szemet; a felső- és fehérnemű ruhák szabását és varrását szinte mesteri tökéletességre viszik. Itt a jelszó: divatos, de egyszerű és czélszerű! Mindenféle rajzok, szövet-, fa-, üveg-, tűfestés igazán meglepő szép kivitelben kerülnek ki a

puha kis kezeckék alól. Bizony nem bánja meg, a ki megnézi.

Az iskola mikénti felkarolásától függ, hogy jövőben a család oekonomiájára is gondot fordítson s a háztartás elméleti oktatására, esetleg gyakorlattal is párosítva tanfolyamot rendezzen be. Mindezekre, ha valamely nemzetnek, úgy nekünk, magyaroknak van szükségünk, a kiktől köztudomású, hogy szeretünk jól élni és vendégeskedni. S ha már ebbeli hajlamainkat korlátozni nem tudjuk, legalább azt tanulják meg nőink, hogy minél kevesebb költséggel vezessék a háztartást czélszerű beosztás és a magira művészetének alapos ismerete által. Viszont a luxustól sem idegenkedünk. E téren is jó, ha valamit megtakarítanak nőink önmunkásságuk, vagy legalább is az által, hogy teljesen kifejlett ízlésre tevén szert, meg legyenek óva és felvértezve a mai reklámos világ behálózása ellen. Egy ahhoz értő nő ugyanazon ruhát fele árban előállít vagy előállíttat, mint a kinek ízlése és tudománya nincs. A mi pedig az iparoktatás által a nők munka- és keresetképességének fokozását illeti, ez a törekvés mindenki részéről a legnagyobb elismerésre tarthat számot.

Ezt ismerte el a kereskedelmi minisztérium is, midőn 1894. decz. 26-án kelt leiratában a debreczeni nőipariskolának szervezetét megerősítette és számára a nyilvánossági jogot egyszersmindenkorra megadta, s midőn úgy ez, mint a közoktatási minisztérium az iskola segélyezését biztos kilátásba helyezte, Debreczen évi 500 frttal gyámolítja.

Az iskola két évi tanfolyamból áll. Rendszerint 14 életével bíró növendékeket vesz föl, de kivételes esetekben ifjabbakat is. A megkivántató előtanulmány a felsőbb leányiskola (polgári iskola) 4 osztályának, vagy a felsőbb népiskola 2 osztályának bevégezése. Kivételek azonban ez alól is lehetnek. A növendékek jelenlegi száma 51. Egész évi tandíj 35 frt. A rendkívüli tanulók 5 hónapi tanulásra köteleztetnek s havonként 3 frt 50 krt fizetnek. A tanerők száma 5, u. m. 1 igazgatónő, 3 munkatani-

a csak nemrég feltalált alapfalak láthatók itt-ott az igen értékes márványpadló némi nyomaival. A Concordia templomát a patriciusok és plebejusok közt történt kibékülés emlékére még M. Furius Camillus építé Kr. e. 366-ban, Tiberius kijavítá, sőt nagyobbította. A köztársasági senatus gyakran tartott benne tanácsuléseket, Cícero számtalanszor említi s nem egyszer aratott benne szónoki babért s ha igaz, hogy negyedik catilina beszédét, melylyel az összeesküvőket a szomszédos Carcer Tullianumba juttatta, itt tartá: akkor az is bizonyos, hogy Caesarnak és Catonak Sallustiusnál ránk maradt remek beszédei is itt hangzottak el. A Concordia-templom telve volt a görög művészet remekeivel, természeti ritkaságokkal, drága arany és ezüst tárgyakkal, melyeket hálából Concordiának áldoztak, s főleg a császárok idejében, midőn Tiberius korinthusi stilben átalakíttatta, valóságos képművészeti muzeumnak tekintett.

Közvetlen szomszédságában vonult fel a capitolumra a Sculae Gemoniae, melyre a kivégzett bűnösök holttestét vetették, ma is ugyanazon helyen széles és több emeletet képező lépcsősorokon járnak a capitolumra. E lépcsősorok alján Falegnami Sz. József kis temploma alatt a sekrestyéből nyílik a forum környékének legrégebb, még a királyok korából származó emléke, az állami fogház, az u. n. carcer mamertinus. Leírását annak idején a Capitolumnál adjuk.

Most visszatérve innen a már említett összekötő

hidon, melyen rendesen igen élénk a közlekedés a Saturnus templomhoz, ismerjük meg még a nyugoti oldal építményeit is. A templom háta megett balra az ásatások szélén magas töltés vezet a Palatinus felé. Ez a Via Nova folytatása, melylyel a Titus ivénél már találkoztunk, de itt már nem tartja meg régi nevét, Via delle Grazie-nek hívják s a Piazza Fénili-re visz, mely a Szabadító Mária-templom előtt terül el.

E templom mellett falépcső vezet le a forumi romokhoz s egyszersmind ez a látogatóknak is rendes le- és feljárója.

A falépcsőkön a Castor-templom elé jutunk, melynek északi oldala mellett a Sacra Viaról kiágazó Vicus Tuscus meglehetősen jókarban levő kövezete látszik. Horatius korában illatszert-árusok boltjai lepték ezt a Circus Maximushoz vezető kis utcát, melynek jobboldala felől a Julius Caesar által 54-ben Kr. e. építeni kezdett Basilica Julia állott. E terjedelmes épület a legszebb volt azok közül, melyek a forumot környezték. Alaprajza ma már teljesen fel van tárva s szabályos hosszú négyszöget mutat s északi oldala egészen a Saturnus templom mellett elvonuló Vicus Jugariust érintette.

Területe megközelíté nagyságra nézve a forum szabad terét s törvénylátás lévén a rendeltetése az u. n. centum viralis esküdszék négy osztályra szakadva, egyszersre tarthatott benne tárgyalásokat, a nélkül, hogy egymást zavarták volna.

tónó és egy rajztanító. Az oktatás 3 munkacsoportra oszlik s ezek: 1. vegyes- és diszmunkák, 2. fehérműszabás és varrás. A rajz mindenikhez járul.

Azon öhajjással zárom be soraimat, vajha ismeretésemmel szélesebb körben méltó érdeklődést és felkarolást sikerülne a debreczeni nőipariskola, mint a nőképzés egyik fontos tényezője iránt, keltenem.

S. Sz. J.

KÖZÉLETÜNK.

Egyházkerületi közgyűlés.

— 1895. évi május hó 7—10-én Debreczenben. —

Az elnöki széken egyik oldalon Kiss Áron püspök, mellette jobbról Tóth Sámuel fő- és Elek Lajos aljegyző; másik oldalon Völgyi János egyh. ker. főgondnok, mellette balról dr. Farkas Antal főjegyző és dr. Kovács Sándor foglaltak helyet. Az első asztalokat körül az esperesek és egyházmegyei gondnokok foglalták el. Az esperesi kart ott láttuk minden tagjával. Az egyh. m. gondnokok közül: gr. Degenfeld József, Kulín Imre, gr. Ráday Gedeon, Isaák Dezső, Uray Imre, Ritoók Zsigmond, Szöllősy Antal, Horthy István stb. Az egyh. ker. tanácsbírák közül: K. Tóth Kálmán, Kiss Albert, Balogh Ferencz, György Endre, Thaly Kálmán, Tóth Ferencz, Ujfalussy Béla stb.

A szép terem karzatain körül nagyszámú érdeklődő tanuló ifjúság. Lenn a teremben is igen sok helybeli és vidéki érdeklődő hallgatta a gyűlés tárgyalásait, a hivatalos és nem hivatalos, egyházi és világi férfiak közül.

Főtiszteletű Kiss Áron püspök pontban 9 órakor megnyitja a gyűlést.

„A mi segedelmünk legyen a nagy Istentől, ki megtart és bőlesen igazgat mindeneket! Amen!” Igy szolt a népszerű ősz főpap és lélekben utána mondta az egész diszes gyülekezet. A buzgó imádság meghallgatása után helyet foglaltak a gyűlés tagjai. Főlemel-

kedett Kiss Áron püspök és főkormányzó terjedelmes, kimerítő jelentést terjesztett elő. Sorban megemlékezett a fájdalmas és örvendetes eseményekről. Megható volt, mikor Fráter Imre és Ujfalussy Sándor egyházmegyei gondnokok s Könyves Tóth Mihály debreczeni lelkész haláláról és azok emlékének megörökítéséről emlékezett. Bejelentette, hogy Géresi Kálmánnak engedelmet adott Oroszországba kormányi támogatással tett tanulmányi útjára. Bacsoni Lajos jogtanárt betegeskedése idejére helyettesítette. Ezen és több időközben előfordult ügyek pontos bejelentése után, a megjelentek szíves üdvözlésével, megnyitotta a gyűlést.

Tóth Sámuel főjegyző ezután számba vette a közgyűlést alkotó tagokat. Jelentette, hogy az érmelléki egyh. megyéből Zsigó Endre helyettesíti az egyh. megyei gondnokot. Némethy Lajos egyházkerületi tanácsbíró szembetegsége miatt nem jelenhetett meg e gyűlésen. Könyves Tóth Mihály volt debreczeni lelkész, Tóbi István főiskolai gazdasági tanácsagnak halála, a püspöki előterjesztésben kegyelettel felmlített egyh. megyei gondnokokkal együtt, jegyzőkönyvben örökölték. Simonffy Imre a debreczeni egyháznak újból főgondnokává választott. A beteg dr. Bacsoni világi aljegyzőt e gyűlésen dr. Kovács Sándor helyettesíti.

Ezután küldöttségi tagok választottak: egyházkerületi pénztárnok számadásainak vizsgálására Dávidházy esperes elnökle mellett Széll Kálmán, Csernák István, Széll Ákos és Szele György. A főiskolai gazdasági tanács jegyzőkönyveinek felülvizsgálására gr. Degenfeld József elnökle mellett Lukács Ödön, Segesváry J., Szeremlei J., Szöllősy Antal, Ármós Bálint, György Endre, Tabajdi L., Balogh Ambrus és Soltész L. Dijevelek, csereszterződések előleges átnézésére Elek Lajossal együtt felkérte az esperesi kar. A szavazatbontó és összeszámoló bizottságba a gyűlés tartására kiküldettek Dorogi Lajos, Szarka Boldizsár, Kiss Albert, Kiss Elek és Garzó Gyula.

A mult közgyűlésen betegsége miatt fel nem esketethetett új tanár, S. Szabó József, az egyh. ker. főjegyző

Az utcáról 6 lépcső vezet fel padlózatára, melynek igen költséges tarka afrikai és phrygiai márványborítékából itt-ott némi maradványok még láthatók. A középhajót kettős boltozatos folyosó vette körül, melyet drága márványborított s kívülről féloszlopokkal díszített pillérek tartottak. Ma ezekből már csak az alapfalak láthatók, a padló és a falak márvány burkolatait a renaissance korában részint új palotáknál használták fel, részint ott a helyszínén mésszé égették. Csak a nyugoti oldalon a Vigasztalás utca felől maradt meg egy terméskő és travertin kockákból épült magas falrészlet, melyen az utcai homlokzat fél dór oszlopokkal díszített márvány pillérei még láthatók. A Basilica déli alapfala mellett 1872-ben találtak a Tarquinius által épített Cloaca maxima főgyűjtő-csatornájára, mely a forum alatt vezetve a Velabrumon át a Tiberisbe torkollott. Szabadon hagyott négyszögű nyílása vasrostélylyal van borítva, melyen át kényelmesen bele lehet látni e huszonöt század előtt óriási kőtömbökből épített másfél öles mély sárcsatornába, mely még ma is megfelel céljának.

A Basilica Juliától a Vicus Tuscus által elválasztva egy elég terjedelmes s mintegy 7 méter magas alapítvány emelkedik s felette 3 gyönyörű parosi márványból készült korinthusi oszlop áll, művészi díszített gerendázattal. Az oszlopokat erős vaspántok kapcsolják össze, hogy a ledüléstől megóvassanak, mi nagy kár volna értök, mert talán az egész Rómában a legszebb oszlopok

közé sorozhatók. A korinthusi oszlopok és az architrav rendkívül gazdag díszítményeit nem csak megbámulják, hanem, a mint több ízben láttam, szorgalmasan másolgatják is. E romok a Castor és Pollux templomának, vagy a mint röviden nevezték, az aedes Castoris-nak maradványai. Még 496-ban Kr. e. épült azon győzelem emlékére, melyet a rómaiak a latinok felett a Regillus tavánál arattak. A templom helye ugyanaz, melyen a rómaiak a csata napján a Dioskurokat csodás módon megjeleníteni és lovaikat a Juturna forrásból megitatni látták; mely csodából aztán a kivitt győzelemre következtek. Kedvelt temploma volt a római lovagoknak, Cicero a leglátogatottabb és leghíresebb szentélynek nevezi, melyben a senatus is gyakran tartá üléseit, lépcsőiről pedig a patriciusok és plebeiusok között folyt elkeseredett küzdelmekben a néppárti szónokok izgatták a népet.

A Castor templomtól délnyugotra nagy kiterjedésű egészen a Palatinus lejtőjéig nyúló épület romokat találunk, melyek Róma legrégebb és legiszteletreméltóbb kultuszával, a Vestakultuszsal álltak összekötésben s jelentőségök annál nagyobb, mivel egészben csak 1883/4-ben kerültek napfényre s rólok az ásatások tudós vezetője Lanziani nyújtott kimerítő és igen becses ismertetést.

A romok bejáratánál egy köralaku magas alapzat erős terméskövekből rakva, a Vesta-templom alapját

után fölesküdt és magát szép hivatalára lelkes, okos szavakkal felajánlotta. Lelkesen megéljeneztek a rokon-szenves tanárt.

Következtek a *közigazgatási* ügyek. Dr. Farkas Antal felolvasta a tanítóképességi vizsgákat vezetett egyh. ker. küld. jegyzőkönyvét, előadva, hogy hányan és milyen eredménnyel tettek a hittanhallgatók közül tanítóképességi vizsgát. A bizottság kifejezést ad annak is, hogy jövőre a különböző egyh. kerületeket a konvent által ez irányban egyöntetű eljárásra kellene bírni. Érdekes és hosszabb vita fejlődött ki ez ügyben, melyhez hozzászólt Kovács Lajos, Könyves Tóth Kálmán, Garzó Gyula és Lukács Ödön. Elvégre is abban lett a megállapodás, hogy jövőre a theologusokra egyházkerületünkben sem lesz kötelező a tanítói vizsga letétele; a kinek tetszik azonban, leteheti.

A novemberi és folyó évi áprilisi konvent jegyzőkönyvei alapján tárgyalás alá vétetett az országos lelkészi özvegy- és árva-gyámintézet alapszabálytervezete, mely véleményes javaslatra kiadott az egyházmegyéknek. — Egyszersmindenkori segély czímen kiosztatott egyházkerületünkben az egyházaknak 4810 frt, a lelkészeknek 3040 frt, missiói segélyre 5630 frt. A tőkesegélyezés maradt úgy, mint volt a múltban. Az állam által adott segélyre, 26,953 frt 85 kr.-ra vonatkozó számadások megvizsgáltattak és helybenhagyattak.

Az egyházi törvények 50. §. f) pontjához küldött-ségi javaslat készült, mely kinyomatni és szétosztatni rendeltetett; ugyanez történt az egyházkerületi tanügyi bizottság szervezetével is, mely újra lesz kontemplálandó a vidéki főgymnasiumok képviseltetését is figyelemre méltatva.

A debreczeni Kossuth-szoborra az egyh. kerület 300 forintot adományoz. — Harsányi Sándor clevelandi (amerikai) ev. ref. lelkész kéri, hogy a 2-dik lelkész-képesítési vizsgát rendkívüli időben tesse le. Az illetékes vizsgáló bizottsághoz tétetett.

A beregi egyházmegye arra kéri az egyh. kerületet,

hogy készíttessen olyan építkezési terveket, melyek aztán minden építkező egyházra nézve irányadók lennének s azok egyikét vagy másikat elfogadva, bizonyos egy-formaság jőne létre az egyházi építkezésekben. A tárgyhoz hozzászóltak Lukács Ö., K. Tóth Kálmán, Thaly Kálmán, Uray Imre, Sütő Kálmán. A beregi indítvány elfogadtatott. Ugyancsak a beregi egyh. megye indítványára elfogadtatott, hogy a konvent által szorgalmaztatni fog a 15 kros iskola-adó eltörlése az országgyűlés által.

Az érmelléki és beregi egyh. megye kérelmezni kívánja, hogy az egész kántortanítói fizetés vétessék fel számításba a nyugdíjazás szempontjából. Ez, mint indítvány, egyelőre függőben hagyatik, mivel ez a kérdés már a tanügyi bizottság előtt szóban van.

A tamási pusztai hovatarozásának kérdése úgy dőlt el, hogy elintézésre visszatértek az illetékes egyházmegyékhez.

Gyöngyössy László temesvári reáliskolai tanár (volt m.-szigetűi gymn. tanár) kéri, hogy a tiszántúli ev. ref. középisk. tanári nyugdíjtervezetből kibocsátassék és Szigeten letartott utolsó havi fizetése kiadassék. Az egyházkerület a kérelmet az egyh. közigazgatási bírósághoz útasította.

Szabó Elek és Balogh István volt lelkészek diplomái, kik az egyházi pályát rég elhagyták, érvénytelenítették.

Számos miniszteri leiratot mutatott be tudomásvétel végett dr. Kovács S. aljegyző.

Bujdosó Lajos főiskolai kezelő-könyvtárnok kérelmére a felügyelő bizottság javaslatára fizetése 600 frtra emeltetett. Soltész Elemér nyilvános olvasó terembeli s. könyvtárnok eddigi fizetése változatlanul meghagyatott. A felügyelő bizottság ezzel kapcsolatban fölhívja figyelmét a kerületnek a kollégiumi anyakönyvtár klasszika-filológiai és történelmi osztályának hiányos voltára, mely az egyetemmel fejlesztéssel egyidejűleg tetemes gyarapítást igényel.

Ezek után az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság jegyzőkönyvei terjesztettek elő. Ezek alapján hozott legfontosabb határozat az, hogy az ének- és zene-

jelzi, mely felett 20 korinthusi oszloptól környezve a kerek Vesta-szentély állott, melyben a Vestaszűzekről gondozott örök tűz lobogott. Számos márvány gerenda és oszlop töredék és fedélcasatták borítják környékét.

Mellette egy kis kápolnaszerű építmény téglafalai (Aedicula) láthatók, melyek mellett néhány márvány lépcsőn át a Vestaszűzek palotájába lépünk. A romok igen gondosan épített téglafalakat tüntetnek fel, melyeknek alján itt-ott láthatók még a márványtábla boríték töredékei. A romok mostani állapotukban három osztályra különíthetők: elől egy négyszögű terjedelmes oszlopos udvar tárul fel előttünk, a tulajdonképeni „Atrium Vestae”, mely szökő-kutakkal s díszkerttel volt ellátva s séta. helyül szolgált a klostroszerű életet élő Vesta papnőknek. Az oszlopok travertin alapja, az oszlopok között a nyugvópádok, szobortalapzatok, Vestafőnöknők életnagyságú díszszobrai láthatók az atriumban szerteszét. A szobrok feliratai jelzik, hogy azokat rokonok, vagy alattvalók állították hálából Terentia Flavolának, vagy Coelia Claudianának, vagy Terentia Rufillának, mely nevek a Kr. u. 3-ik századra mutatnak. Az udvar hátsó részében van egy márvány víztartó, melyben tiszta forrás víz állt, mivel a vízvezeték vízének használata szent célokra a Vestáknál tiltva volt.

E tisztes romok második csoportja a déli oldalon van s az u. n. elfogadó terem, a tablinum köré sorakozik. Ez igen elegáns helyiség, márványpadlója még ép, de

falairól már lehullott a dísz, oldalfalain 3—3 ajtó vezet, alkalmasint a 6 Vesztaszűz hálószobájába. Jobbra és balra apró udvarok terülnek el, melyekből különféle helyiségek nyílnak, ezek alkotják a romok harmadik csoportját s valószínűleg élés kamarák voltak. A Palatinusi oldalon a Via nova mellett 36 rozoga lépcső visz a felső emeletre, melynek helyiségei közül különösen meglep bennünket a fürdő, mely egy teljesen márvánnyal borított szobából, melyben a márvány medence is sér tetlen és két izzasztókamarából áll. A többi helyiségek gazdasági célokra szolgáltak, egyikben ott látjuk még ma is a kézi malmot. A Constantin basilica felé néző szeglet igen meg van rongálva, az itt levő helyiségek kifelé nyíló ajtóiról azt következtetik, hogy ezek boltok lehettek. Éjszakra a Vesta-templomtól a Caesar templomának hátamegett a Pontifex Maximus lakása az u. n. Regia állott, mely Numa Pompilius által épített hivatalos épületből ma már csak néhány darab kőrom látható.

Ilyen mai állapotában a forum és környéke, s a ki látja a felhalmozódott romokat a helyszínen, nehéz elképzelnie, hogy ez a hely egykor a világ legszebb épületeivel és valóságos szoborerdővel volt borítva; ma már csak akkor indítják meg képzeletünket, ha hosszabb tájékozódás után megtudjuk a romokról, hogy mily építménynek valának egykor részei.

Sinka Sándor.

tanítás növekedő fontosságára való tekintetből a tanítóképezde tanári kara megbízott: készítsen tervet és költségvetést a debreczeni tanítóképezden önálló ének- és zenetanári tanszék felállítására nézve, melynél az iskolai kézikönyvek pénztárának bevételei számításba veendők. Elvileg pártolja a közgyűlés a tanügyi bizottság azon véleményét is, hogy a tanítóképezdeben kötelezővé tétessék az orgonázás tanulása. A tanári kar erre nézve is javaslatot fog tenni,

A népiskolai tankönyvmonopolium részben való megszüntetése és e monopolium miatt tanítói körökben tapasztalható elégtelenség eloszlatása czéljából a közgyűlés elfogadta a tanügyi bizottságnak azon javaslatát, hogy ezután a rendszeren meghirdetett pályázaton kívül is fogadtassanak el tankönyvek, ha ezek előzetesen legalább három egyházmegye tanügyi bizottsága által ajánlatnak, vagy pedig, ha szerzőjük 25 frt bírálati díjat a kerületi tanügyi bizottsághoz beküld. A bírálati díj azonban a könyv elfogadása és kinyomatása után visszatérítetik. E határozat meghozatalakor lehetőleg megóvni akartak a tankönyvek kiadásához fűződő pénzügyi érdekeket is.

Utóljára Kovács Lajos idézte emlékezetbe azt az egyházkerületi határozatot, mely szerint az iskolában falitáblára nincs szükség. A gyermek a maga írásából tanuljon meg olvasni. Ez az új iskola szabálya.

A gyűlés tagjai 2 órakor a Bika szálloda fehér asztalánál gyűltek össze közebedre, hol jól esett észlelnünk az egyházkerület minden vidékéről egybegyűlt egyházi és világi férfiak közötti békés egyetértést, igaz szeretetet, melyet a közgyűlés termében is teljes örömmel észlelhettünk.

A gyűlés másodnapja az elsőnél is látogatottabb volt: megérkezett arra többek közt a n.-szalontai egyh. megye nagyérdemű gondnoka, *Tisza Kálmán* is, ki egy napi ittléte alatt folyton élénk érdeklődéssel vett részt a gyűlés tárgyalásaiban.

E napra voltak kitűzve a választások és pedig a gazdasági tanácsba 2 tag; a költségelőirányzatot készítő egyh. ker. küldöttségbe 2 tag; tanítóképezdei igazgató; a leánynevelő intézet igazg. tanácsába 2 tag. Továbbá választandók lesznek a tápintézeti igazgató és a tanítóképezdebe új tanár.

Az előző napi gyűlés jegyzőkönyve hitelesítettvén Tóth Sámuel jegyző olvassa fel az egyházkerületi tanügyi bizottság jegyzőkönyveit, melyek a Joó István tanári és igazgatói helyettesítésére nézve tett intézkedéseket foglalja magában. Majd a tanárválasztó küldöttség tagjait választják meg. Megválasztottak: Szabó János, Szerelmey József, Széll Kálmán és Dávidházy János, egyházi, — Horthy István, Tisza Kálmán, György Endre és gróf Ráday Gedeon világi részéről. A debreczeni egyház által kiküldött tagok következők: Kiss Albert, Dicsőfi József, Somogyi Pál, Szinay Gyula, Dr. Szikszay Szabó József, Szikszay Szabó László, Dr. Legányi Gyula, Kovács József.

A tanárképezdeben megürült tanári állásra, (melynek tantárgyai: vallás, földrajz, történelem) pályáztak; Halasi Gózon Gyula kiliti, Ferenczy Gyula krassói, Nagy József debreczeni, Lévy Mihály jákóhodosi lelkészek. Bodnár Lajos k.-ujszállási tanár; Lányi Lajos k.-ujszállási tanár és Nagy Sándor ágyai lelkész.

A tanítóképezdei s a közös tanári kar a pályázókat a következő sorrendben ajánlja: első helyen Bodnár Lajos, második helyen Lányi Lajos, harmadik helyen Ferenczy Gyula, negyedik helyen Mindszenti Imre, ötödik helyen Nagy József, hatodik helyen Lévy Mihály, hetedik

helyen Nagy Sándor és a legutolsó helyen Hódosi Gózon Gyula. A közgyűlés a kandidáltak közül csak az öt első bocsájtja szavazás alá. Több miniszteri rendelet felolvasása után tárgyalták a szatmári egyházmegye felügyeleti jogát a szatmári felsőbb leányiskola felett. Tabajdi Lajos szól a tárgyhöz s azt állítja, hogy az alapszabályok szerint az egyházkerület felügyeleti jogát a szatmári egyházmegye esperese által gyakoroltatja. Izsák Dezső ezzel szemben azt vitatja, hogy az alapszabályokban esperesről nincs szó, csupán csak megbízotról. A kérdés függőben marad. Ezután a megválasztott küldöttség a tanárválasztás megejtése végett tanácskozássra visszavonult, mely időre a gyűlést felfüggesztették. Vályi János elnök a gyűlést újra megnyitja s kihirdeti a választás eredményét. A tanárválasztó küldöttség kilenc szavazattal hét ellenében az ötödik helyen kandidált Nagy József h.-szoboszlói polgári iskolai vallás-tanárt választja meg tanítóképezdei tanárnak. Ezután megejtették a többi választásokat is. A gazdasági tanácsba beválasztottak: Márk Endre és Dr. Kola János; a költség-előirányzatot készítő egyházkerületi küldöttségbe Lengyel Imre és Joó István; a tanítóképezde igazgatójának megválasztott 6 évre Kovács Lajos és a tápintézeti bizottság elnökéül Elek Lajos.

Ezután a próba iskolai ügyek nyertek elintézését. A gymnásiumi igazgató jelentését a közgyűlés tudomásul veszi; a tantárgybeosztást jóváhagyja; a tankönyvek változtatására tett előterjesztést ugyancsak jóváhagyja. A gymnásiumi classica philologiai muzeum felállítása ügyében azt határozták, hogy ez ügyben az őszi közgyűlés elé a gazdasági tanács nyilatkozatot tegyen. Dóczy Imre nem tartja elegendőnek a nyilatkozatot, hanem kéri útásítani a gazdasági tanácsot, hogy ne nyilatkozatot, hanem intézkedést tegyen ez ügyben. A közgyűlés ezt elfogadta.

A déli órákban az egyházkerületi tanügyi bizottság különféle javaslatai tárgyaltattak és fogadtattak el, illetőleg egyszerűen tudomásul vétettek. Ezek az előterjesztések, részben a debreczeni főiskolára, részben pedig vidéki gymnásiumokra vonatkoznak.

A kerületi tornaverseny költségeire, melyeket a főgymnasium növendékeinek részvételére tesz szükségessé, 150 frt megszavaztatott. A tanítóképezde növendékei részvételi költségeire kért 100 frt kiutalványozása az elnökségre bízott.

A közoktatásügyi miniszter a h.-nánási gymnasium 5. és 6. osztályának a nyilvánossági jogot véglegesen még most nem adhatja meg, mert az iskola épülete csak ideiglenesen fogadható el, taneszközei hiányosak, tanárai nem mind birnak képesítéssel.

A debreczeni főiskolának a milleniumi kiállításon való minél teljesebb, egységes, imponzáns módon való megjelenhetése érdekében a tanári karok és tanügyi bizottság javaslata értelmében megbízottak a tanári karok, hogy a részvételnek tervezetét elkészítsék, az 1400 frtra menő költségekről pedig a gazdasági tanács gondoskodjék.

A Bacsoni Lajos jogakadémiai tanár helyettesítését, Takács Ferencz és dr. Körösy Kálmán ügyvédek által, a közgyűlés tudomásul vette és tisztelet-díjait kiutalványozta. Ezzel kapcsolatban megsürgöttetett a tanári helyettesítésekre vonatkozó szabályok kidolgozása.

A közoktatásügyi miniszter a tanítóképezde igazgatójának évi jelentésére adott leiratában kifogásolta pedagógiai szempontból, hogy a tanítóképezdeszek közös internátusban vannak a gymnásiumi és akadémiai növendékekkel; kifogásolta továbbá, hogy évközben III. és IV. éves képezdeszek tanítókül bocsátottak ki.

Erre azt felelték e közgyűlésen, hogy a 2—3 képezdész szükségből bocsáttatott ki, mert jobb valami tanító, mint semmi tanító. A képezdészek internátusa pedig egészen külön van a többiekétől, csak a fedél közös.

A kollégium közszükségletei, ösztön- és pályadíj-, tápintézet alapjainak 1895/96. évi költségvetéseit, a mint azok a gazdasági tanács által megállapítottak, a közgyűlés elfogadta. Együttal intézkedett, hogy az egyetemre, illetőleg filozófiai fakultásra tett alapítványi tőkék is mint külön pénztári csoport bevonassanak a költségvetések és számadások körébe.

A kollégium dadai birtokának bérlője Szomjas László kötelezi magát, hogy évente a bérösszeg 10%-át: 1955 frtot a bérösszegegen felül fizet, ha a birtokot érdeklő vasutvonal kiépítették, melynek engedélyesei György Endre és Ónody Géza. A közgyűlés ezt az ajánlatot elfogadja, felülfizetést átengedi a vasutépítés költségeire megfelelő törzsrészvények ellenében; de csak azon feltétel mellett, ha a dadai állomás a kollégium birtoka északnyugoti szögletéhez másfél kilométernyi állítatik elő.

Több kisebb fontosságú ügy elintézése után az ülés 2 órakor véget ért.

A közgyűlés harmadik napján, az előző nap gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése után Tóth Sámuel főjegyző olvassa az egyházkerületi világi tanácsbíró állásra, mely Beke Mihály elhunytával üresedett meg, beadott szavazatok eredményét. Beérkezett az egyházkerületből összesen 727 szavazat s ebből esett: Ujfalussy Bélára 344 szavazat, Lengyel Imrere 307 szavazat, Medve Kálmánra 76 szavazat.

Absolut többséget senki se nyervén, Ujfalussy Béla és Lengyel Imre közt, mint a kik legtöbb szavazatot nyertek, újabb szavazás lesz. Több apró ügy elintézése után olvastatik az egyházkerületi pénztári hivatal ellátására vonatkozó javaslat. Javaslatba hozatik, hogy az egyházkerületi pénztár egyesítsék a főiskolai pénztárral, illetve ezentul az egyházkerület pénzeit is a főiskola pénztárnoka kezelje. Ez esetben a főiskolai pénztárnoki személyzet egy könyvvezetővel, illetőleg pénztári tiszttel megszorítottatnék s az egyházkerületi pénztárnok eddigi fizetése (650) frt a főiskolai pénztárnál alkalmazandó pénztári tiszttel javadalmazásához csatoltatnék. György Elek főiskolai pénztárnok, kit a gazdasági tanács véleményadásra szólított föl, azon véleményt nyújtja be, hogy ezen ügy megoldása halasztassék el az őszi közgyűlésig, addig pedig, illetve a f. naptári év végéig, az egyházkerület pénztárát helyettes kezelje. Az egyházkerületi pénztárnok számadásának felülvizsgálására kiküldött bizottság nem helyesli, hogy az egyházkerületi pénztár a főiskolai pénztárral egyesítsék; hanem a lemondás folytán megüresedett egyházkerületi pénztárnoki tiszttel a szokott módon betöltendőnek tartja.

Kiss Albert részint gazdálkodási, részint más szempontból, a gazdasági tanács véleményét ajánlja elfogadásra s kéri ezen ügy megoldását az őszi közgyűlésre elhalasztani.

Gróf Dégenfeld József véleménye szerint a javaslat nem tervezi azt, hogy a két pénztár egyesítsék, az eddigi állapot fentartása mellett van.

Kiss Albert reflektálva egy hírlapi közleményre, a mely a gazdasági tanácsot támadja, előadja, hogy mily nagy munkát végzett a gazdasági tanács, míg a főiskola pénzügyeit, melyek ziláltak voltak, rendbe hozta.

Gróf Dégenfeld József kijelenti, hogy ő előbbi felszólalásában nem támadta meg a gazdasági tanács működését.

Farkas Antal azon szempontból, hogy miután az egyházkerületnek nincs módja abban, hogy pénzeit külön pénztárnok és ellenőr által kezeltesse, czélszerűnek tartja, ha a két pénztár egy helyen kezelteszik.

György Endre szerint a gazdasági tanács nem alkalmas arra, hogy naponkénti, folytonos ellenőrzést gyakoroljon. Czélszerűnek tartaná, ha a pénztár technikai kezelése valamely pénzügyintézetre bízotnék, a gazdasági tanács jogkörének megóvása mellett. Ideiglenes intézkedésül azonban a jelenlegi állapot fentartását kívánja.

Széll Kálmán véleménye szerint még ma, míg a főiskolai pénztárnál a számadások a mai napig levezetve nincsenek, gyökeres intézkedést tenni nem lehet. Addig csak ideiglenes intézkedés tehető.

Thaly Kálmán a György Endre, e kiváló pénzügyi kapacitás által fölvetett eszmét megfontolandónak tartja. A magyar tudományos akadémia, a történelmi társulat, a Kisfaludy-társulat pénzeit pénzügyintézetek kezelik s azóta rendben vannak a nevezett társulatok pénzügyei. Czélszerű lenne bizottságot kiküldeni, mely ezen eszmével foglalkoznék.

Elek Lajos szerint azon hasznót, melyet az önálló pénzügyi kezelés nyújt, a főiskola nem nélkülözheti.

Ritoók Zsigmond szerint nagyon figyelembe veendő a főiskolai pénztárnoknak azon véleménye, hogy ez idő szerint az egyházkerületi pénztár nem adandó még át a főiskolai pénztárnak. Az ügy még nincs előkészítve. Ideiglenesen hagyassék meg az eddigi kezelés.

Kiss Albert szerint a gazdasági tanácsnak nincs kifogása az ellen, hogy időlegesen, egy vagy két évre, választassék egyházkerületi pénztárnok, de ne életfogytiglan, mert akkor ezen ügy rendezése lehetetlenné volna téve.

Gróf Dégenfeld József megnyugszik abban, hogy ideiglenesen megtartassék a jelenlegi állapot s megválasszassék az egyházkerületi pénztárnok, kinek mandátuma azonban akkor lenne visszavonható, midőn az egyházkerület jónak látja, illetve midőn a végleges rendezés kérdése eldöntetik.

A közgyűlés elfogadja ezen indítványt s Tóth Sámuel főjegyző jelenti, hogy az egyházkerületi pénztárnoki állás elfogadására hárman jelentkeztek: Csiky Lajos theologiai tanár, dr. Öreg János akadémiai és Kovács Lajos tanítóképezdei igazgató.

Az elnökség elrendeli a titkos szavazást s a szavazó lapok felbontására az ezzel megbízott küldöttség visszavonult, mialatt a gyűlés tovább folyt.

Sinka Sándor főgymnásiumi tanár jelentését olaszországi tanulmány-útjáról tudomásul vették s a jelentést bevették a jegyzőkönyvbe.

Az ideiglenes egyházkerületi pénztárnokságra beadott 41 szavazat, melyből esett dr. Öreg Jánosra 22, Csiky Lajosra 18 s Kovács Lajosra 1 szavazat. E szerint dr. Öreg János választott meg pénztárnokul. (Megjegyzendő, hogy Kovács Lajos neve tévedésből került a jelentkezők közé, s már a szavazás előtt kinyilvánította, hogy ezen állásra nem reflektál.)

A b.-udvari ref. egyház, melynek lelkésze elhunyt, azt kérelmezte az egyházmegyétől, engedessék meg neki, hogy 3 évig ne válaszson lelkészt. E kérelmet az egyházmegye megtagadta. Felelkezés útján az egyházkerülethez kerülő az ügy, a közgyűlés egyhangúlag csatlakozik az egyházmegye határozatához.

Ez után áttértek a díjlevelek, vásárlási, eladási ügyek és csereszerződések, melyeknek előzetes átnevezésével az esperesi kar volt megbízva.

A gyűlés negyednapi tárgyalásairól „Különfélék” című rovatunkban referálunk.

Adatgyűjtés ref. egyházi monografiákhoz.*

Egyh. kerületünk közelebbi közgyűléséhez egy szerény indítványt voltam bátor betérjeszteni az egyházi monografiák ügyében, mely indítványom a 463-ik sz. egyh. ker. határozat által a közelebbi közgyűlés tárgyául tüzetett ki. Egy félév már eltelt s egyszersmind el is veszett az ügyre nézve. Szabad legyen a Szerkesztő ur engedelmével e Lapok becses hasábjain is felemelnem szavamat. A tárgy nagyon fontos, az indítvány elfogadását mi sem akadályozza s az eredmény igen sokban hozzá járulhat egyházi történetírásunk továbbviteléhez.

Az indítvány sulypontja az, hogy az egyh. ker. közgyűlés a maga körében rendelje el, a testvéregyházkerületeknél hozza javaslatba, miszerint minden egyes egyházból az ottani régi okmányokban, jegyzőkönyvekben, urasztali edényeken és harangokon található — más egyházra s más egyház hivatalnokaira vonatkozó adatok gyűjtessenek össze és az egyh. kerületünkben lévő egyházakból küldjék bocsáttassanak nyilvánosság elé a Debreczeni Prot. Lap melléklete gyanánt.

A Prot. egyh. és isk. Lapban már közöltem egy felhívást s ott el is mondtam egyetmást e tárgyban, közölve egyszersmind az egyházamnál található, más egyházakra vonatkozó néhány adatot, sőt olyat is, melyet már más egyházból Kenderes multjáról volt szives be- küldeni az egyh. történelemnek egy derék barátja. Felhívásomnak annyi eredménye lett, hogy Nt. Bakóczy János ur közölte velem a rendelkezésére álló adatokat magán uton — meleg köszönet érette, — más egyházra vonatkozó adatot pedig a nyilvánosság terén még eddig senki sem tett közzé; pedig tudom, hogy igen, igen sok hever még az idő pora által eltakarva.

Ez vezetett arra a gondolatra, hogy ha egyesek önként nem vállalkoznak, vagy nem vállalkozhatnak az ilyen adatok beküldésére: az egyházkerület rendelje el azoknak beszolgáltatását; még pedig épen azon okból, mert némely egyházak lelkészei rengeteg elfoglaltságuk miatt nem szakíthatnak maguknak időt e közkincesek kiaknázására: gondoltam, hogy leghelyesebb lesz az adatok felkeresésének ügyét a presbitériumokra bízni. Tehát azon föltevés ellen, mit már hallottam is, hogy indítványomnak azon része, mely a presbitériumokat kívánja megbízatni az egyh. kerület által, a lelkészek ellen volna irányozva, határozottan tiltakozom. Jól ösmerem én a nagy egyházak ügyét baját, épen azért, hogy az ügy is túlhalmozott lelkészek bizassanak még ezen újabb teherrel is, nem tartom czélszerűnek. Ilyen helyeken rendszeren akad olyan férfiú, ki szívesen foglalozzik historicumokkal s ki szívesen elvállalja, ha a presbitérium részéről megbízatást nyer. Aztán meg kisebb helyeken is találkozhatik egyén, ki örömet fölmenti a lelkészt e teendő alól, ha ő maga nem érez kedvet az efféle munkához. Ne vegyék tehát lelkésztársaim sértésnek indítványom e részét; egyszerű eljárási módozatot kívántam találni arra, hogy az ügy ne halogattassék tovább-tovább, hanem léphessünk rá már egyszer a cselekvés terére.

Az indítvány azon része, hogy az egyházkerületünkben lévő egyházakból előkutatható adatok épen a Debreczeni Prot. Lap hasábjain annak melléklete gyanánt, egyh. kerületi subventióval jelenjenek meg: azt hiszem indokolást nem kíván. Utalok itt csak azon derék munkára, melyet Nt. Tóth Sámuel egyh. ker. főjegyző ur végzett s melynek drága gyümölcsei az „Adalékokban“ találhatóak fel. Mily megbecsülhetetlen szolgálatot tett ő ez álta',

* Mult számunkból térszűke miatt maradt ki.

Szerk.

s mennyire megkönnyítette a monografusok kutatásait. Ehhez hasonló jelentőségű lenne, ha a nevezett lap melléklete gyanánt megjelenhetnének az Adalékok a Tiszántúli egyházkerület egyes egyházaiból a kebelbeli egyházakról. Mennyien meritenének a forrásból s mily érdekes adatok láthatnának napvilágot!

Azokon kívül, melyeket már közzé tettem a kenderesi egyház régi irományaiból, csak egyet említek még meg, azt is csak megemlítem. Kisujszállásnak egyik *néhai való jó* papja volt Pásztóhai uram is, kiről magok a kisujszállásiak igen keveset tudnak; de a kenderesi régi jegyzőkönyvben van egy pár oly érdekes adat reá vonatkozólag, a mely néhány szóban nem csak őt magát, de korát is jellemzi. Mennyi lehet ilyen, más egyházak régi írásaiban is!

És meg vagyok győződve, hogy egyháztörténetünk megírásához a közös munkával megbecsülhetetlen szolgálatot tennénk; ki ettől visszariad, vagy közönyösen tekinti azt, nagy felelőséget vesz magára az egyháztörténelem ítélőszéke előtt.

Midőn e cikkemben felhívom indítványomra a közfigyelmet, szabad legyen remélnem, hogy szavam nem lesz újra „kiáltó szó a pusztában“.

Györi Lajos.

Feleletül Ferenczy Gyula úrnak.

Egy jó barátom szíveségéből ma kapván a „Debreczeni Protestáns Lap“ 12-ik számát, melyben „Tavas:“ cz. alatt Ferenczy lelkész társam azt mondja — a mi missiónk ösmertetése után: „De hol van az megírva, hogy a hivatalos egyház védtöltéseit is elszakítsák és a már eddig is jól termő mezőkre zúduljanak s a már eddig is fennálló gyülekezeteket megsemmisítsék. Sehol.“

Hát valóban ez nincs megírva sehol, de nincs is megtéve sehol. Sőt mondhatom, a mi missiónk egész törekvése az, hogy azon védtöltéseket, melyeket a mi atyáink elrontottak, vagy legalább elromlani engedtek, s a melyeknek következtében ime áradásuk (nazarenizmus, baptizmus, unitarizmus, szocializmus, sabbatizmus és infedelizmus meg tudná a jó ég, hogy micsoda *izmus*) és pedig izmosan, azaz erősen kijő, kicsap a mi egyházunkból, mondom, hogy azon töltéseket ismét helyre- állítsuk.

Hát mik ezek a töltések? Szerintem a *református egyház konfessziói* s e konfessziókon alapuló élő református hittudat. Ez nincs ma meg fájdalom, a református egyházban, sőt nem igen látok a hivatalos egyházban törekvést sem arra, hogy ez meglegyen. Ezért kell nekünk, egyházunk minden hű fiának szövetkezni és dolgozni a nekünk adatott tehetség szerint, hogy ez meglegyen. És én reményelem, hogy ezen dologban Ferenczy lelkésztársam is mindazokkal, kik szeretik e mi magyar református egyházunkat, velünk kezét fogni siet. És igyekezik megépíteni velünk együtt azon töltéseket, melyeket lerombolt az idő, a korszellem. Mert hogy lerontattak töltéseink, az bizonyos. Nézze meg iskoláink tanterveit, benne van-e abban a református konfesszió? S aztán nézze meg iskoláinkból kikerült növendékeinket, az elemi népiskolától fel egész a theológiáig; s nézze meg csak, kerülnek-e ki innen a református hitet tudó, értő s a szerint élni törekvő ifjak?

Református élő hittudat nélkül kerülnek ki ezek onnan. Kik előtt aztán később az evangéliomi igazságok egész nagy ujságoknak tűnnek fel és általuk, vagy legalább nagy részük által szeretettel fogadjatnak.

Mindenek előtt ezt kell megszüntetnünk. Az egyház az egyforma hitűeknek társulata. Ösmertessük meg azért ott a hol lehet a mi hitünket, hogy értsék és tudják ezen igazságokat az emberek és pedig törekedjünk megösmertetni ezt mindenféle néppel és hitfelekezettel.

Itt sokáig várni nem lehet. Sőt még azt sem lehet várni, míg a hivatalos egyház figyelmét s erejét e térre viszi; itt már ma, azonnal kell alkalmazásba venni azt a közmondást, melyet én Tisza Kálmán legközelebbi székesfehérvári beszédéből tanultam meg: „Ember ne busulj, de tégy.“ A beszéd ideje lejárt, itt a cselekvés ideje. En azért kérve kérem mindazokat, kik református egyházunkat tiszta szívből szeretik, s ennek fennmaradását s virágzását akarják, fogjanak velem kezét és menjünk előre. Vigyük be a mi hitünket ismét családjainkba, iskoláinkba, szóval mindenüvé, s legyünk rajta, hogy a református hittudat ismét élő, s bennünket összeforrasztó legyen.

Őseink drága örökséget hagytak reánk, ne vesszessük ezt el *téllenségünk* és *hitlenségünk* által, sőt inkább igyekezzünk ezen örökséget, egyházunk létszámát tehetőségünk szerint növelni. A Bartha s Vargha-féle statisztika szomorú igazságot beszél nekünk, hát ha még a tőlünk való kiválás könnyebb leszen. Mindenki dolgozik. Nekünk is dolgoznunk kell. En ezt a dolgot vettem fel az enyimekkel. Töltögetem egyházam leromlott töltéseit. Szomorú, ha van valaki, ki ezt nem látja, s még szomorubb lenne, ha valaki a jó munkát vészharangjelzéssel fogadná. A jó Isten áldása, kegyelme és szeretete veitünk.

Szalay József,

a „Keresztyén“ szerkesztője és kiadója.

Nekrolog.

SZILÁGYI JÓZSEF

1825—1895.

A szatmári ev. ref. egyházmegyébe kebelezett Sályi gyülekezet április hó 22-én vesztette el közkedvelt-ségü lelkészét, Szilágyi Józsefet néhány órai rövid szenvedés után.

A boldogult született Szamos-Kóródon az 1825-ik évben, hol édes atyja lelkész volt; elemi iskolai tanulmányai után a debreczeni kollégiumban vitétt, hol a theologiai tanfolyamot 1848 tavaszán már bevégezendő volt, mikor is a kiütött forradalom őt is elszólította több társaival a szabadságharc mezejére. 1848. szept. 3-án a debreczeni vörös pántlikás csapat első századában — mint önkéntes — szolgált 1849. febr. utoljáig. Ekkor beosztott a 69-ik honvéd-zászlóalj 6-ik századába, honnan azonban, mint nem illetékesen besorozott s mint aggott lelkész atyja s nevéletlen testvéreinek leendő gyámola s végre mivel koránál fogva nem is eshetett törvényes besoroztatás alá — elbocsáttatott, és ugyanazon év ápril havában már a nagybányai fényes és általa örökre kedves emlékü egyház hívta meg segéd-lelkészül s felső fiúiskolatanítóul. Itt töltött 3 évet, innen hívatott el az akkori esperest Tarczali Sámuel által káplánul maga mellé, Kis-Paládra, a hol is egy év és 4 hó után Mikolába küldetett segédlelkészül a már-már haldokló agg lelkész Szigetközi János mellé, ki pár hét múlva meg is halván, helyébe lelkészül az 1853. év június 19-ik napján megválasztatott.

Ez év október 24-én házasságra lépett Nagy-Bányán egy előkelő polgár leányával, Virág Eszterrel, mely

házasságból több gyermek született, kik ma már mind nyájan az életbe kiléptek.

Mint ifjú lelkész a legnagyobb hévvel karolta fel az akkor már fedél alatt lévő templomépítés ügyét; az egyház tekintélyes földbirtokos urait gyakran felhívta az Ur hajléka iránti áldozatkésztségre, de mivel felhívó szózata a pusztában elhangzó szó volt . . . a közönyös-ség az ő lelkesedésének is szárnyát szegte.

Fényes sikerű, jótékony célú tánczvigalmak, az egyház, lelkész és tanítói birtokokat átszelő vasút által kártalanítás fejében kapott tetemes pénzüsszögből a templom mennyezettel és toronynyal láttatott el.

Az 1863-ik év márczius 30-ikán reggel 6 órakor a községben iszonyú tűz ütött ki, a kegyetlen szélvihar és tűz, e két dühöngő elem, 200-nál több épületet hamvasztott el, 131 családot juttatván inségre, lelkész és tanítói lak is hamuvá lettek. Ez iszonyú csapás után többé már nem is gondolhatott arra, hogy a templom belől és kívül kimeszeltessék és székekkel elláttassék, de hivei lelkes szónoklatait állva is szívesen hallgatták, halotti megható gyászbeszédeire ma is szívesen emlékeznek vissza.

Az egyháztanács egy pár szerepre vágyó, hatalmaskodni szerető tagja zaklatásait megúván, az 1880-ik év október 25-ik napján cserére lépett a sályi-i lelkészszel, de utódja is az ő sorsára jutott, néhány év múlva a rosszakarat folytán kényszerült elhagyni a mikolai egyházat hivataltársával a tanítóval együtt, és ez az üldözés a jelenlegi lelkész ellen is folyik, a nép szeretete folyamodványokban kifejezett ragaszkodása, nem képes megmenteni a lelkész állását.

Sályi lelkészkedése elején mindjárt elvesztette nejét, később házasságra lépett néh. Biki Ferencz huszti lelkész özvegyével. Ez igen jó jövedelmű községben élte a boldogult utolsó éveit, nyugodtan, zaklatás nélkül, ritka nyájas modora által biztosítva magának hivei szeretetét. Temetése április hó 23-án óriási részvét mellett ment végbe. Nyugodjanak békében porai!

Bodolay László m.-túri tanár emlékezete.

Méltán keltnet széles körben sajnos feltűnést, hogy egy virágzó tanintézetnek igazgatótanára áldozatul esik korunk szerencsétlen betegségének, az idegességnek, s követ el olyan tettet, t. i. kioltja életét, mely normális gondolkozás mellett és erkölcsileg sehogy sem igazolható és a mellett nevelés szempontjából a legmélyebben sajnálandó. Azonban „Ne ítéljétek, hogy ti se ítéltessetek.“ És elmondhatjuk, hogy ez a megrendítő eset a szerencsétlen véget ért igazgatónak talán még saját családját se érinthette fájóbban, mint épen bennünket, kik teljes mértékben érezzük a sokszoros felelősséget, melyet növendékeink vezetéséért vállainkra vettünk, sőt merjük állítani, hogy igenis érezte azt az illető is, de épen a túlságig vitt, a legcsekélyebb dolog felett is aggodalmaskodó természete, melyet mindazok nagyon jól tudnak, kik hozzá közelebb állottak, hozzájárulván az iskolafejlesztés körül kifejtett szakadatlan erőfeszítése: reá nézve azt eredményezték, hogy egyszer csak a szellemi erők egyensulya nála megbillent és oly tettet követett el, mi józan beszámítás alá már nem eshetik és a mit ép elmével bizonyára el nem követett volna. Azért sokszorosan szánalomra méltó az ember, ki szívében nemes érzelmeket hord, a kötelesség pontos és odaadó teljesítésében közel 30 évet tölt el nehéz pályán és nehéz körülmények között, s ki egész életében nyugalmat, pihenést nem ismert, s ki épen most remélte

azt, melyet oly nagyon óhajtott is már, t. i. állami nyugdíjaztatását, és ime annak közvetlen küszöbén s oly közel az óhajtott révparthoz egyszerre beborul felette az ég, a gyenge sajka darabokra török és lakója elmerül örökre... Rettenetes végzet! Azonban a szerencsétlen ember nemcsak sajnálatunkat, hanem munkás és áldásos életéért méltánylásunkat is megérdemli, mint azt az alábbiak mutatják.

Bodolay László született Dédesen (Borsodmegye) 1843-ban és így mindössze is csak 51 évet élt. Rövid idő igaz, ha ahoz viszonyítjuk, mi az embernek kiszabott és mégis hosszú, ha azt örökös zaklatottság között kell töltenie; hosszú, ha naponként czélunk kivitele közben, melynek pedig a helyességéről szentül meg vagyunk győződve, egyiknek tudatlanságát, másiknak éppen rosszakaratát, talán az irigységet vagy szűk látkört, ellentétes érdeket és száz más ilyfélét kell minduntalan részint kiegyenlíteni, részint legyőzni. Pedig ezt kellett tenni és tette is a megboldogult kora ifjúságától kezdve. Ugyanis, a mint a miskolci gymnasiumban és a debreczeni theol. akadémiában mindenütt kitünő eredménnyel tanítói pályáját bevégezte: a mezőtúri iskolának egykori halhatatlan érdemű tanára, Bárándi Kiss Sándor, kinek neve, nagy tudománya és érdemei messze vidéken ismeretesek voltak, s ki hazánk oly kitünőségeit számlálhatta belső barátai közé, mint a Csengeryek, Nyiri Péter esperes és Gyárfás István akadémiai lev. tag, mondom, Bárándi Kiss Sándor ajánlatára hivatott meg Bodolay László a szikszói rektoriáról, hol egy évet töltött, a mezőtúri gymnasiumhoz és tanszékét az 1867-ik év okt. 1-én elfoglalván, azon időtől fogva egész haláláig, tehát 28 éven keresztül szakadatlanul és nagy haszonnal működött itt. Mert egyszerűen csak érintem azt, hogy ő pendítette meg e városban legelőször és fejtegette felolvasásaiban a jó ivóvíz nagy előnyeit, mely eszme lassanként érlelődve, azóta városunk nagy előnyére létesült is; valamint ő alapította meg és buzgón gyarapította a központi olvasó-egylet szép könyvtárát is. Azonban, mellőzve egyebet a tanítás gondjain kívül legfőbb és el nem múló érdemeket mégis az iskolafejlesztés körül szerzett.

Tudjuk ugyanis, hogy széles e hazában mindenütt éppen ez utóbbi negyedszázad alatt mily óriási változásokon mentek át közügyeink. Az átalakulásoknak rohamosan, úgyszólván egyszerre kellett történni minden téren, így a közoktatás terén is; egyszerre kellett felküzdeni magunkat azon tisztos polczra, honnan már nyugodtabban és jogos önérettel tekinthetünk szét és biztosabban nézhetnek a prot. tanintézetek is a jövőnek elébe. Ámde míg ide juthattunk, milyen utat kellett megtenni! Jött reánk mindjárt a 80-as évekelején a komoly és aggodalmat keltő utasítás, hogy vagy építsünk, vagy megszűnik létezni gymnasiumunk, mint olyan, melynek ha belső felszerelése már akkor is kiállta a kritikát, de külsőleg, tehát épületében egyáltalában nem felelt meg a törvény követelményeinek. És ekkor mi is azt kértük: „Atyámfiai, férfiak, mit cselekedjünk?” Következett erre ezer tanácskozás, bizottság, gond és éjjelnappali örökös töprengés, mit igenis jól tudnak mindazon tisztos lelkész-, tanár- és tanítótársaink, kik minden alpnélkül, egyedül szent hitök, s lelkesedésüktől vezetve, hatni, alkotni és gyarapítani akarnak. Megbotránkoztak eljárásunkban, kinevettek, sőt gúnnyal illettek, hogy egy nagy iskolát semmiből akarunk építeni. Az lehetetlen, az merő bolondság, hangzott többfelől. Hogy e közben a megboldogult mily izgatottságot állott ki hetek, hónapok, sőt éveken át és hogy idegrendszerére már ez

emésztő munkában kezdett megromlani: azt sajnosan láttuk, kik őt közvetlen közlelől szemléltük és vele töprengtünk. Azonban a nagy Istennek legyen örök hála, valamint teljes tisztelet és elismerés úgy egyesek önfeláldozó munkássága, mint egyházunk és városunk áldozatkészsége iránt — a szent ügy győzött és a díszes, mintegy 130,000 frtba került főgymnasiumi épület nemcsak fennáll, hanem az utolsó krajczárig ma már egyedül a magunk erején kifizetve és egészen törlesztve van, sőt éppen jelenben köztudomásulag gymnasiumunknak teljes VIII osztályúvá fejlesztése és oly karba hozása képezi sürgős gondját az iskolai fentartó testületnek, s annak folytán egyeseknek, hogy ezen intézet teljes mértékben megfelelhessen a tudomány és tanítás mai magasabb kívánalmainak is. Ugyde e sokoldalú elfoglaltság és újabb terhekkel szemben töprengő lelke nem bírta tovább az örökös izgatottságot, hanem — összeroskadott. És ki tudna ily körülmények között reá követ emelni? A gymn. pénze, melyet éveken át csaknem a legújabb időkig, mint pénztárnok kezelt, s általában a kezén forgott minden hivatalos pénz teljes rendben és a legutolsó krajczárig megvan, a miről nemcsak azon bizottság győződött meg, mely ezen czélból a temetés után nyomban összeült és a melynek alólírott is egyik tagja volt, hanem meggyőződött középiskoláink egyházkerületi felügyelője, nagytiszt. Józ István úr is. És az okmányok gondos átvizsgálása után jól esik lelkennek ezen ügyről ez úton is teljesen megnyugtatólag nyilatkozni, annyival inkább, mert éppen nem csuda, ha a közvélemény bizalmatlansággal fogad is minden ily hirtelen halálesetet, mikor minduntalan találkozunk e téren napjainkban a legsajnálásra méltóbb jelenségekkel. Ettől ugyan mi, kik az illetőt ismertük, egyáltalában nem feltűnk, de mégis helyénvalónak tartjuk, hogy nyíltan elmondjuk azt, hogy a szerencsétlen véget ért igazgató kezelése alatt a gymnasiumnak pusztán a tőkepénze 26,536 frtról 62,982 frtra nőtt, mely összegben a tápintézeti tőke is 8500 frtról 14,000 frtra emelkedett és — nem elfogyott. Joggal irhatta tehát a gyászos véget ért ember hátrahagyott levelében: „Ne bonczoljanak fel, sikkasztó nem voltam.”

Nem voltál, szerencsétlen és oly korán véget ért lélek! Megtört nemes szíved, mely minden szegény és elhagyatotton tehetséged szerint, s oly igazán óhajtott segíteni és ki a többek közt két egészen elhagyatott árvát tisztos pályára segítél, s kik bánatosan ugyan, de azért soha nem múltó hálával zárták szívökbe emlékedet. De nemcsak ők, hanem mi is, szerető kartársaid és a nagyszámú tanítványok. Méltán fájjaljuk sorsod és sorsodban méltán siratjuk a magunk és a közpálya emberét! És mégis sírodnál azt mondjuk, hogy e mi magyar népünknek, s legközelebb ez egyház és városnak, mely századok óta a szabadságnak, a tiszta magyarságnak, tudománynak és reformátusságnak egyik fészke volt: adjon a népünk sorsa felett örökös kegyelmes Gondviselés hozzád és tisztos elődeidhez méltó hív munkásokat!

Ambrus Péter.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Tiszántúli egyházkerületi közgyűlés.** Külön referádánk pótlásául közöljük, hogy a gyűlés negyedik napján, igen kevés érdeklődés mellett, főként az akadémián létesítendő két új jogi tanszék betöltésének ügye forgott fenn. A főiskola szellemi és anyagi ügyeinek átvizsgálásával megbízott küldöttség foglalkozott előző

nap délutánján ez ügygel és azt ajánlja az egyházkerületi közgyűlésnek, hogy a két új jogakadémia tanácsokra pályázatot hirdessen, f. évi július 15-én való határidővel. Ajánlja továbbá, hogy a választás f. évi július 2-ára tűzessék ki. A választás foganatosításával a mostani közgyűlésen választott tanárvalasztó bizottság Szabó János, Szeremley József, Széll Kálmán, Dávidházy János, Horthy István, György Endre, Tisza Kálmán és gr. Rádai Gejeon mint rendes-, Lukács Ödön, Szarka Boldizsár, Sütő Kálmán, Isaák Dezső, gr. Dégenfeld József és Uray Imre mint póttagok, valamint a főiskola szellemi és anyagi ügyeinek átvizsgálásával megbízott küldöttség, nemkülönben a debreczeni egyháztanács választott küldöttsége együttesen bizatik meg. A pályázati kérvények a főiskolai tanárkar javaslata alapján a teljes bizottság elé terjesztendők, mely a jelölést eszközli és a választást végrehajtja. A választás eredményéről a debreczeni ev. ref. egyház tanácsa azzal lesz értesítendő, hogy a megválasztott tanárokat meghívja; a főiskolai gazdasági tanács pedig fölhívassék, hogy a megválasztott új tanárok fizetését f. év szeptember 1-től folyóvá tegye. A pályázók qualificációjára vonatkozó feltételek a kibocsátandó pályázati hirdetményben fognak részletezteni. Az egyházkerületi közgyűlés e javaslatot minden megjegyzés nélkül fogadta el. Ezután még néhány apróbb ügy letárgyalásával a közgyűlés, az elnökök elterelésével, 10 és fél óraker véget ért.

— **A tiszántúli ev. ref. egyházkerület tanügyi bizottsága** f. hó 6-án tartotta gyűlését a főiskolai gyűlésteremben Kiss Áron püspök és Vályi János főgondnok urak elnöklése alatt. Jelenvoltak Szabó János, Lukács Ödön, Széll Kálmán esperesek, György Endre egyház. tanácsbíró, Joó István gymn. felügyelő, a debreczeni egyház részéről Kiss Albert, Könyves Tóti Kálmán, Dicsőfi József lelkészek, Szinay Gyula, Dr. Szikszay Szabó József, Sebess György presbyterek, Draskoczy Gábor m. szigeti tanár, s a debreczeni főiskola tanárú. A gyűlés első tárgya a tiszántúli ref. tanárok nyugdíjintézeti ügye az országos tanári nyugdíjintézetbe belépés alkalmából. Javaslát: a segélyezették járandóságának biztosítására — ide értve Bodolay Lászlónét — 27.100 frtot atvesz a vagyontól az egyházkerület. A vagyont többi része pedig a tagok közt 4 1/2 %-os kamatos kamattal számított befizetések arányában felosztanak. Ha azonban Bányai Sándor nem vétetnék fel az állami nyugdíjintézetbe, 1000 frt adassék neki befizetései fejében és vegkielégítéséül. A debreczeni tornaverseny költségeire 150 frt megszavazása javaslatba hozatik. A millenium alkalmából a gymnasium történetének összeállításáért 400 frt vagy ívenként 30 frt jutalomdíj megszavazása javasoltatik az egyházk. közgyűlésnek, általában pedig a kiállításra való részvétel költségeire mintegy 1400 frt. A főiskolai tanárkar felhivatik, hogy a főiskola egységes kiállítására iránt a lehető intézkedéseket foganatosítsa. A választás és közoktatásügyi miniszter leiratában általában nem tesz kifogást a jogakadémia felterjesztett tantárgybeosztása ellen. Arra nézve, hogy ha 8 tanár fog lenni a jogakadémiában, megadja-e a miniszter az egységes jogi államvizsgálat felvételének jogát, nem nyujtnat biztosítást addig, míg az idevonatkozó törvényhozási intézkedés meg nem tétetik. A szatmári főgymnasium államsegélyezése ügyében a miniszter bizonyos kikötések mellett 15.000 frt évi segélyt és egyszersmindenkorra 15.000 frt segélyt helyez kilátásba. A hódmezővásárhelyi gymnasium további segélyezésére a város által kért 40.000 frtot nem találja megadhatónak a miniszter. A vallástanárok értekezletének az a kérélmé, hogy a vallástanárok

a többi tanárokkal egyenlő javadalmazásban részesítsenek és rendes tanári minőségben alkalmaztassanak ajánlólag terjesztetik az egyházker. közgyűlésre. A tanulók ingyenes gyógykezelése ügyében készített tanárkari javaslatot a gazdasági tanács azon időben javasolja napirendre tűzteni, mikor a bentlakás átalakításának kérdése napirendre fog kerülni. A gazdasági tanács javaslata elfogadtatik. Az akadémiai tanulók kezébe adandó iskolai törvénykönyv ügyében beadott tanárkari javaslat elfogadtatik. Az állami főfelügyelettel szemben az igazgatók magatartása ügyében a gymn. tanárkar javaslata levétezik a mai gyűlés napi rendjéről és a jövő tanügy. biz. ülésre halasztatik. A felsorolt ügyek tárgyalása az egész délelőttöt igénybe vevén, a délutáni rövid ülésen még néhány kisebb jelentőségű ügy tárgyalatott le.

— **A tiszántúli egyházkerületi egyházi értekezlet** ismét kezd életjeit adni magáról. Ugyanis: a héten, Debreczenben tartott e. kerületi közgyűlésünk alkalmából összejöttek nevezett értekezlet tisztviselői Lukács Ödön s Kovács Ferencz elnöklése alatt, névszerint Balogh Ferencz és Simonffy Imre alelnökök, Zsigmond Sándor pénztáros, Ujfalussy Béla s Görömbei Péter jegyzők és elhatározták, hogy a 60 tagból álló nagy választmányt f. évi jún. 12-re Debreczenbe összehívják. Tárgya lesz az összejövetelnek a választmány ügyrendjének megállapítása, szakosztályok (egyházársadalmi, nevelésügyi és irodalmi) szervezése és a f. évi október havában N.-Váradon tartandó e. kerületi egyházi értekezlet tárgyainak kijelölése, szónokok és előadók megválasztása s az 1894. évi októberi gyűlés jegyzőkönyvében foglalt és a választmányhoz intézett ügyek megbeszélése. Van az értekezletnek 8 alapító, 108 rendes tagja és 309 frt készpénze.

— **A tiszántúli ev. ref. középiskolai tanáregyesület elnökségétől** a következő felhívás intéztetett közelebb az ev. ref. egyház által fentarott tanintézetek tanáraihoz: Szeretve tisztelt Kartársaink! Évek során át ismét és ismét megkezdett sikertelen kísérletek után meggyőződött egyesületünk, hogy a magyar protestáns tanáregyesület létesítésének ideje még nem érkezett el, de viszont meggyőződött a felől is, hogy az országos ev. ref. tanáregyesület megalakítása immár tovább nem halasztható. A közelebbi közgyűlés megbízásából tisztelettel és bizalommal kérünk benneteket, sziveskedjétek a mellékelt rovatos iven bejelenteni belépési szándékotokat. Azon édes reményben vagyunk, hogy ev. ref. egyházunk tanintézeteiben működő kartársaink közül senki sem fog vonakodni az egyesüléstől, e reményben kérünk benneteket a mellékelt aláírási ivenek folyó 1895. június 1-ig leendő visszaküldésére, és közelebb szétküldendő program szerint, folyó évi július hó elején, Debreczenben tartandó alakuló közgyűlésünkön leendő megjelenésre. Debreczen, 1895. ápril 24. Szives üdvözléssel Géresi Kálmán, m. k. egyesületi elnök. Elek Lajos, m. k. jegyző. — Nagyon óhajtanónak tekintjük a magunk részéről, hogy meghallják összes református tanintézeteink tanárai ezen egyesülésre felhívó szöveget, hogy ha méltó sajnálatunkra nem létesülhetett a magyar protestáns tanáregyesület, létesüljön hát annak helyén közös nagy teendőink együttes szellemben való végzésére, közös érdekeink nagyobb erővel előmozdítására: a magyar országos ev. ref. tanáregyesület. Méltó érdeklődéssel nézünk a július hó 1-én tartandó közgyűlés elé.

— **A valódi liberálizmus barátjai** nem is képzéik, minő csapás érte a szabadelvűség ügyét! Egyik fővárosi ultramontán lap meglepégedéssel írja, hogy népek rendre elfordulnak tőle és szivesebben kezdenek — a kath.

kongresszusokra gondolni! Hazánkban is — folytatja tovább — már látszanak a kath. nagygyűlések üdvös gyümölcsei. Bárcsak görög szertartású hitfeleink is tartanának nagygyűléseket de — teszi hozzá — *nemzetiségi velleitások kizárásával*. Ez teszi meg! Adna a jó Isten esőt! de nem lenne benne köszönet. Azok a görög szertartású (nem magyar) nagygyűlések nem valami „üdvös gyümölcsöket” termelnének. Legfeljebb a *termelők* dicsérnek azokat is, mint — a kath. kongresszusokat.

— **A hazai ultramontán sajtó** milyen ellenséges indulatu az olasz királyi ház iránt, ennek lépten nyomon bizonyosságát nyerhetjük. Most megint kárörvendő hangon hirdetgetik, hogy a nápolyi herceg (az olasz trónörökös) nem kap megillető feleséget. Nem kap pedig egyszerűen azért, mond egy magához méltó gondolkodású lap, mert nincsen kath. uralkodó család, mely odaadja leányát az olasz trónörökösnek, ki majdan atyja után beül a tolvajkulcsos felzárt Kvirinálban (a mostani királyi palota Rómában, az előtt a pápa székelte benne) *ideig-óráig felállított olasz trónba*. Szegény olasz király, ha tudná, hogy megfenyegetik egyikéből — a vele szövetségben élő államoknak! Azt hiába várják — így fenyegetőzik tovább a fenti ujság — hogy a kath. fejedelmi család odaadja leányát a jelenlegi Olasz ország trónörökösének; de meg inkább hiába várják azt, hogy kath. uralkodó betegye addig a lábát Rómába, míg Umberto és családja onnan ki nem kotródik. Ilyen barátságos hangon talán még a japán hírlapok sem beszélnek — a kínai dinasztiairól.

— **A magyar tud. akadémia** legközelebbi tagválasztó gyűlésében tiszteleti tagjává választotta egyházkerületünk nagy nevű világi tanácsbíráját, *Kovács Ferenczet*, ki a mult évben megbecsülhetetlen értékű művel gazdagította történelmi irodalmunkat. Őszinte örömmel üdvözöljük őt a nagyon megérdemelt kitüntetés alkalmával.

— **A debreczeni főiskolai Hittanszaki Önképző Társulat** mult vasárnapon az oratoriumi istentisztelet után tartott gyűlésén Csiky Lajos theol. dékán, mint a Társulat ez évi felügyelő tanára, felolvasással jelent meg az ifjak körében, melyben visszapillantást vette a Társulat 25 évvel ezelőtti megalapításának korára s összehasonlítva azt a kort a maival: különösen belmissiói tevékenységre hívta föl a társulat tagjait. A felolvasáson a teljes theologiai ifjuságon kívül jelen voltak: Balogh Ferencz, Dr. Erdős József, Sass Béla theologiai, S. Szabó József és Marton Sándor főgymn. tanárok.

— **Hála- és köszönetnyilvánítás.** A nagy-kállói ev. reform. egyháznak egy betegeskedő földbirtokos és kereskedő tagja s lelkes presbitere, Torma Daniel, üzent hozzám e napokban, hogy közelebb látogassam meg. Mint máskor, szó nélkül is, több ízben tettem ezt, most is azonnal elmentem; s a kölesönös üdvözlések után, hamarosan ezen szavakat intézte hozzám a mi buzgó presbiterünk: „Uram! én őszinte, igazi kálvinista ember vagyok. Tudom, hogy egyházunk a hívek adakozása- és áldozataiból tartotta fel magát a multban, ebből táplálkozik a jelenben s ha szabadságát és függetlenségét meg akarja őrizni, ebből a forrásból kell fentartania magát a jövőben is; ennél fogva régen feltettem magamban, hogy a mint tehetem, némi csekély áldozattal járulandok én is, mint igazi kálvinista emberhez illik, egyházam fenmaradásának, alapjainak gyarapításához. Isten megsegített s megengedte, hogy ezen szándékomat most valósíthatom. Javaim felett szabadon rendelkezem, miután azokat munkám, szorgalmam, takarékoságom után egyedül a jó Istennek köszönhetem; tehát fogadja el tőlem e szerény adományt.” És ekkor leolvasott a kezembe hat darab százás bankjegyet, azon megjegy-

zéssel, hogy ebből 1000 korona (500 frt), mint alapítvány legyen a nagy-kállói ev. ref. egyházé, hogy abból, mint az eddigi alapítványi pénzeinkkel is cselekedtünk, alkalmasan többekkel együtt, földbirtokot vásároljunk; 200 koronát (100 frt) pedig az e. tanács küldjön fel főtiszt. Kiss Áron püspök urhoz a debreczeni egyetem alapjára. Én mélyen meghatva s megilletődve hallgattam ezen lelkes szavakat, hála- s örömkönnyek között morzsolgatván ujjaim között a százásokat; mert a szép adomány váratlanul s ily szép összegben adatván, igen mélyen hatott reám. Valami köszönet-félet rebegtem is, a mint az érzés nyelvemre adta a meghatottság s megilletődés szava; de átadom ezen eseményt a nyilvánosságnak, hogy mindazok, a kik egyházaikat igazán szeretik s annak szabadságát, függetlenségét és virágzását őszintén óhajtják, e szép s nemes példán hasonló tettekre bizdúljanak. Egyházunk részéről azonban hálámat- s köszönetemet nyilvánosan is kifejezni kedves kötettségemnek tartom. Nagy-Kállón 1895. május 4-én Görömbei Péter ev. reform. lelkész.

— **Szerkesztői megjegyzés.** Lapunk legközelebbi számában az érmelléki egyházmegye közgyűléséről egy tudósítás jelent meg. E tudósításban szó van arról, hogy az egyházmegye, tanügyi bizottságának véleménye alapján Vincze József földesi tanító Keresztyén vallástan című könyvét aprotálta. A tudósítás ezen része kikerülte figyelmünket, épen azért most szerkesztői kötelességünknek tartjuk kijelenteni, hogy a tudósítás ezen része téves, vagy ha nem téves, abban az esetben az egyházmegye ama határozathozással túllépte hatáskörét és az egyházi törvény 416-ik szakaszát megsértette. Mindenesetre felvilágosítást kérünk!

— **Könyves Tóth Mihály síremléke.** A május 7-iki egyházkerületi közgyűlésen Debreczen volt hírneves lelkésze: Könyves Tóth Mihály síremlékének felállítására gyűjtést rögtönöztek a közgyűlés tagjai. Pár óra alatt 275 forintot irtak alá és adtak össze. Nagyobb összegekkel járultak hozzá: Horthy István főrendiházi tag, heves-n.-kúnsági e. m. gondnok 100, a karczagi egyház 50, Vályi János főgondnok 20, gr. Ráday Gedeon békésbánsági e. m. gondnok, Kiss Áron püspök, Szabó János békésbánsági esperes 10—10 fruttal. A begyűlt összeget további kezelés végett Joó István e. k. pénztárnok vette magához. A további adományozásokat időről-időre szintén jelezni fogjuk.

— **Szalay lelkész N.-Beckereken,** ép most bocsát ki egy *Templomi beszédet*, Spurgeonól hű fordításban, s 40—50 darab vallásos éneket Senkeytől fordítva. Mindegyiknek ára 5—5 kr., mely N.-Beckerekre küldendő.

— **Megjelent: Úti emlékek. A magyar tanárok olaszországi tanulmány-útjából.** Irta: Sinka Sándor, gymn. tanár. Csinos kiállítású külön füzetben is megjelent a fentebbi című tanulmány, mely Lapunk ez évi folyamának számaiban látott először napvilágot, kivéve a Nápolyról és Pompéjiről szóló szakaszt, melyet szerző a debreczeni Csokonai-körben olvasott fel, s melyet aztán a Lapunkban közlöttékhez hozzá nyomtatott. A pompás tanulmánynak Lapunkban leendő szakszerű méltatásáról gondoskodtunk.

TARTALOM-JEGYZÉK: A hittanhallgatók tanítóképzése. Csiky Lajos. — Tárca: Úti emlékek. Sinka Sándor. — Tanügy: A nőképzés egy ága. S. Sz. J. — Közéletünk: Egyházkerületi közgyűlés. — Adatgyűjtés ref. egyházi monografiához. Györi Lajos. — Feleletül Ferenczy Gyula úrnak. Szalay József. — Nekrológ. — Bodolay László m.-túri tanár emlékezete. Ambrus Péter. — Különfélék.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BACZONI LAJOS.